

JOHANN
WOLFGANG
GOETHE

Βέρθερος

Иоганн Вольфганг Гёте

Βέρθερος

«Public Domain»

Γέτε Ι.

Βέρθερος / Ι. Γέτε — «Public Domain»,

Содержание

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ	5
Κонец ознакомительного фрагмента.	18

Johann Wolfgang von Goethe

Βέρθερος

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

4 Μαΐου.

Πόσον χαίρω που ανεχώρησα! Καλέ μου φίλε, τι πράγμα είναι η καρδιά του ανθρώπου! Να εγκαταλείψω σε που τόσο αγαπώ, που σου ήμουν αχώριστος, και να βρίσκωμ' ευχαριστημένος! Ηξεύρω ότι μου το συγχωρείς. Μήπως αι λοιπαί μου σχέσεις δεν εξελέγησαν επίτηδες από της τύχης για να στενοχωρούν μια καρδιά σαν την ιδική μου; Η καϊμένη Λεονώρα! Και όμως ήμουν αθώος. Έπταια εγώ ότι, ενώ τα ιδιότροπα θέλγητρα της αδελφής της μου παρείχαν ευχάριστον διασκέδασιν, εγεννήθη ένα αίσθημα, πάθος εις την δυστυχισμένη της καρδιά; Και όμως είμαι εντελώς αθώος. Δεν υπέθαλψα τα αισθήματά της; Δεν εγοητεύθηκα εγώ εκ των αληθεστάτων εκφράσεων της φύσεως, που τόσες φορές, μας έκαμαν να γελώμεν, όσον ολίγον γελοία και αν ήσαν; Δεν – ω, τι είναι ο άνθρωπος ώστε να παραπονήται διά τον εαυτόν του! Αγαπητέ μου φίλε, σου το υπόσχομαι, θα βελτιωθώ, δεν θ' αναμασσήσω πλέον κανένα μικρόν κακόν, το οποίον μας παραθέτει η τύχη, όπως έκαμα πάντοτε· θ' απολαύσω το παρόν, το δε παρελθόν θα μου είναι παρελθόν. Βέβαια, έχεις δίκαιον, φίλτατε, τα βάσανα θα ήσαν ολιγώτερα μεταξύ των ανθρώπων, αν δεν ησχολούντο (ο Θεός ηξεύρει διατί ούτω επλάσθησαν) με τόσην προθυμίαν της φαντασίας εις το ν' ανακαλούν αναμνήσεις του παρελθόντος κακού περισσότερο παρά να περνούν αδιάφορον παρόν.

Κάμε μου την χάριν να πης εις την μητέρα μου ότι θα φροντίσω όσον το δυνατόν καλύτερα διά την υπόθεσίν της, και θα της δώσω εντός ολίγου είδησιν περί τούτου. Ωμίλησα με την θείαν μου και δεν την ηύρα καθόλου κακήν γυναίκα, ως μας την παριστάνουν· είναι φαιδρά και οξύθυμη γυναίκα με καλλίστην καρδίαν. Της εξέθεσα τα παράπονα της μητρός μου διά το κατακρατούμενον μερίδιον της κληρονομιάς· μου εξήγησε τους λόγους, τα αίτια και τους όρους, υπό τους οποίους θα ήτο πρόθυμη το παν να μας παραδώση και περισσότερα από όσα εξητούμεν – τέλος πάντων ας είναι, δεν θέλω τώρα τίποτε περί τούτου να γράψω, πες εις την μητέρα μου, πως όλα θα τελειώσουν καλά. Και ηύρα πάλιν αγαπητέ μου, στην μικρήν αυτήν υπόθεσιν, ότι αι παρενοήσεις και η ραθυμία περισσότερα ίσως κακά γεννούν εις τον κόσμον παρά η πανουργία και η κακία. Τουλάχιστον τα τελευταία αυτά είναι βεβαίως σπανιώτερα.

Άλλως ευρίσκομαι εδώ κάλλιστα. Η ερημία είναι διά την καρδίαν μου πολύτιμον βάλαμον εις αυτήν την παραδείσιον χώραν, και αύτη η την νεότητα αποπνέουσα ώρα θερμαίνει με κάθε αφθονίαν την καρδίαν μου, που συχνά ριγεί. Κάθε δένδρον, κάθε θάμνος είναι δέσμη ανθέων, και θα επιθυμούσε κανείς να γίνη πεταλούδα, διά να δύναται να πετά εις το πέλαγος των ευωδιών, και να ευρίσκη εκεί κάθε τροφήν του.

Η πόλις καθ' εαυτήν είναι δυσάρεστος· απ' εναντίας γύρω της ανέκφραστος ωραιότης της φύσεως. Τούτο παρεκίνησε τον μακαρίτην κόμητα Μ *** να εφοδιάση τον κήπον του επί ενός των λόφων, που με ωραιωτάτην ποικιλίαν διασταυρούνται και σχηματίζουν τας χαριεστάτας κοιλάδας. Ο κήπος είναι απλούς και αισθάνεται κανείς ευθύς άμα εισέλθη, ότι το σχέδιον δεν έχει διαγράψει επιστήμων κηπουρός, αλλά μία ευαίσθητος καρδιά, που ήθελε να απολαύση τον εαυτόν της εδώ. Ήδη πολλά δάκρυα έχυσα διά τον μακαρίτην εις την ετοιμόρροπον έπαυλιν, όπου πολύ ηγάπα να διαμένη, και όπου και εγώ ευχαριστούμαι. Μετ' ολίγον θα γείνω κύριος του κήπου· ο κηπουρός με ευνοεί, αν και είναι μόλις δύο τρεις ημέραι που εγνωρίσθημεν, και δεν θα περάση κακά.

10 Μαΐου.

Θαυμαστή ευθυμία κατέλαβεν όλην την ψυχήν μου, ομοία προς τας γλυκείας πρωίας της ανοίξεως τας οποίας απολαύω με όλην μου την καρδίαν. Είμαι μόνος και χαίρομαι την ζωήν μου εις αυτήν την χώραν, η οποία επλάσθη διά τοιαύτας ψυχάς σαν την ιδική μου. Είμαι τόσο ευτυχής, φίλτατε μου, τόσο βυθισμένος εις το αίσθημα ησύχου υπάρξεως, ώστε ένεκα τούτου πάσχει η τέχνη μου. Δεν θα ηδυνάμην ήδη ουδέ γραμμή να χαράξω, και ουδέποτε υπήρξα μεγαλείτερος ζωγράφος ή εις τας στιγμάς αυτάς. Όταν η αγαπητή κοιλιάς πέριξ μου αχνίζη και ο υψηλός ήλιος σταματά εις την επιφάνειαν του αδιαπεράστου σκότους του δάσους μου, και σποραδικαί μόνον ακτίνες τινές εισδύουν εις το ιερόν άλσος, εγώ δε είμαι εξαπλωμένος επί υψηλής χλόης κοντά εις το ρυάκι που κατρακυλά και με περιέργειαν παρατηρώ σιμώτερα εις την γην πλήθος χορταράκια· όταν πλησιέστερον εις την καρδίαν μου αισθάνωμαι το ψιθύρισμα του μικρού κόσμου μεταξύ των καλαμιών, τα αναρρίθμητα, αδιερεύνητα είδη των σκουληκιών, των κωνώπων, και αισθάνομαι την παρουσίαν του Παντοδυνάμου, που μας έπλασε κατά την εικόνα του, την πνοήν του Παναγάθου, που μας βαστάζει και διατηρεί εν αιωνία ηδονή αιωρουμένους – φίλε μου, όταν τότε φωτίζη μέσα μου – και ο γύρω μου κόσμος και ο ουρανός ολόκληρος εγκαθίστανται εις την ψυχήν μου, ως η εικόν μιας ερωμένης· τότε συχνάκις μετά πόθου συλλογίζομαι· αχ! να ηδύνασο πάλιν να εκφράσης τούτο, να ηδύνασο να εμπνεύσης εις τον χάρτην αυτό που τόσο εντελώς, τόσο θερμώς εις εσέ ζη, ώστε να εγίνεσο καθρέπτης της ψυχής σου, ως η ψυχή σου είναι καθρέπτης του απείρου Θεού! – Φίλε μου – Αλλά καταστρέφομαι δι' αυτού, καταβάλλομαι υπό της δυνάμεως της λαμπρότητος τούτων των φαινομένων.

12 Μαΐου.

Δεν ξέρω αν πνεύματα απατηλά πετούν γύρω εις αυτήν εδώ την χώραν ή αν η θερμιά της καρδιάς μου ουρανική φαντασία παρουσιάζη το παν γύρω μου τόσο παραδείσιον. Αμέσως προ του χωρίου, παραδείγματος χάριν, υπάρχει μία βρύσις, με την οποίαν είμαι συνδεδεμένος, ως η Μελουσίνη και αι αδελφαί της. – Καταβαίνεις μικρόν λόφον και ευρίσκεσαι έμπροσθεν θόλου, όπου είκοσι περίπου βαθμίδες καταβαίνουν, και εκεί κάτω αναβλύζει το πλέον διαυγές νερό από μαρμαρίνους βράχους. Ο μικρός τοίχος, που άνω αποτελεί τον περίβολον, τα υψηλά δένδρα που γύρω καλύπτουν την θέσιν, η δροσερότης του τόπου, όλα αυτά έχουν κάτι το ελκυστικόν, κάτι το φρικαλέον. Καμμία ημέρα δεν περνά που να μη κάθωμαι εκεί μίαν ώραν. Τότε έρχονται εκεί αι νεανίδες της πόλεως και παίρνουν νερό, το αθωότατον και αναγκαιότατον έργον, που άλλοτε έκαμναν ως και αι θυγατέρες των βασιλέων. Όταν κάθωμαι εκεί, αναζηή μέσα μου η πατριαρχική ιδέα πως όλοι οι προπάπποι εγνωρίζοντο στη βρύση και εμνηστεύοντο, και πως γύρω εις τας βρύσεις και τας πηγάς αγαθοποιά πνεύματα περιίπτανται. Ω, ουδέποτε θα ευφράνθηκε εις την δρόσον της βρύσης μετά επίπονον οδοιπορίαν θερινής ημέρας εκείνος που δεν δύναται να συναισθανθή τούτο!

15 Μαΐου.

Ερωτάς αν πρέπει να μου στείλης τα βιβλία μου. – Αγαπητέ μου, δι' όνομα Θεού σε παρακαλώ, μη μου τα φορτώσης! Δεν θέλω πλέον να οδηγούμαι, να παρορμώμαι, να παροτρύνομαι· αρκετά μάλιστα πάσχει η καρδιά αφ' εαυτού της· έχω ανάγκην νανουρίσματος, και τούτο ήύρα αφθονώτατα εις τον Όμηρόν μου. Πόσες φορές αποκοιμίζω το αναστατωμένον αίμα μου· διότι τίποτε τόσο ανώμαλον, τόσο ασταθές δεν είδες παρά την καρδίαν αυτήν. Αλλ' αγαπητέ μου, μήπως έχω ανάγκην να ειπώ τούτο εις σε που τόσοσ φοράς ενωχλήθης βλέπων με μεταβαίνοντα από λύπην εις ακολασίαν, και από γλυκείαν μελαγχολίαν εις ολέθριον πάθος. Επί πλέον περιποιούμαι τη μικρή μου καρδιά, σαν άρρωστο παιδί, ενδίδω εις κάθε θέλησίν της. Αλλά μη το διαδώσης· υπάρχουν άνθρωποι που θα με έψεγαν διά τούτο.

15 Μαΐου.

Οι άνθρωποι του λαού εδώ με γνωρίζουν πλέον και με αγαπούν, ιδίως τα παιδιά. Όταν κατ' αρχάς τους επλησίαζα και φιλικώς ερωτούσα διά το ένα και τάλλο, ενόμιζαν κάποιοι ότι ήθελα να τους εμπαιξω, και πολύ αγροίκως με αποπήραν. Δεν μου εκακοφάνη.

αισθάνθηκα μόνον ζωηρότατα τα εξής, που συχνάκις ήδη παρετήρησα· αφ' ενός μεν οι άνθρωποι ανωτέρας οπωσδήποτε τάξεως θα ίστανται πάντοτε εις ψυχράν απόστασιν από του όχλου, ως να είστευαν ότι πλησιάζοντες θα έχαναν, αφ' ετέρου δε πάλιν υπάρχουν είρωνες και περιγελασταί, που φαίνονται καταδεκτικοί, διά να καταστήσουν περισσότερον επαισθητήν την υπερηφάνειάν των εις τον δυστυχή τον λαόν.

Ηξεύρω καλά ότι δεν είμεθα όμοιοι ουδέ δυνάμεθα να είμεθα· αλλά δισχυρίζομαι ότι όποιος πιστεύει ότι έχει ανάγκην να μείνη μακράν του λεγομένου όχλου διά να διατηρήση την υπόληψίν του, είναι όχι ολιγώτερον ψεκτός του δειλού που κρύβεται από τον εχθρόν του, διότι φοβείται μήπως καταβληθή.

Τώρα τελευταία ήλθα στη βρύση και ηύρα μίαν νεάνίδα υπηρέτριαν ήτις είχε βάλει το σταμνί της εις το τελευταίον σκαλοπάτι και εκύτταζε τριγύρω μήπως ήρχετο καμμία φιλενάδα της διά να την βοηθήση να το βάλη στο κεφάλι της. Κατέβην, και την εκύτταξα κατάματα. Να σε βοηθήσω, κορίτσι μου! της είπα. – Αυτή κατακοκκίνησε. Κύριέ μου, είπεν, ευχαρίστως! Ετοίμασε το στεφάνι της, και εγώ την εβοήθησα. Με ευχαρίστησε και ανέβη.

17 Μαΐου.

Έκαμα διαφόρους γνωριμίας, συντροφιά δεν ηύρα ακόμη καμμίαν. Δεν ξεεύρω τι ελκυστικόν έχω διά τους ανθρώπους· με αγαπούν τόσο απ' αυτούς και προσκολλώνται εις εμέ, και τότε λυπούμαι, όταν ο δρόμος μας μόνον επί μικρόν διάστημα είναι μαζί. Αν ερωτάς πώς είναι εδώ οι άνθρωποι, πρέπει να σου απαντήσω: καθώς παντού! Τι μονότονον πράγμα που είναι το ανθρώπινον γένος. Οι περισσότεροι δαπανούν το πλείστον του χρόνου διά να ζουν, το δε ελάχιστον της ελευθερίας, που τους περισσεύει, τόσοσ τους στενοχωρεί, ώστε παν μέσον επιζητούν διά ν' απαλλαγούν αυτού. Ω περιορισμέ του ανθρώπου!

Αλλ' όμως είναι άνθρωποι καλής φύσεως! Αν κάποτε λησμονήσω τον εαυτόν μου, αν ενίοτε χαρώ μαζί τους τας ευθυμίας που ακόμη μένουν εις τους ανθρώπους να αστειεύονται όταν κάθονται σε πλούσια στρωμένο τραπέζι με όλην την απλότητα και αφέλειαν να κάμνουν κανένα περίπατον εφ' αμάξης, κανένα χορόν εις την ώραν του και τα παρόμοια, τούτο έχει καλλίστην επίδρασιν εις εμέ· μόνον δεν πρέπει τότε να ενθυμηθώ ότι και πάμπολλαι άλλαι δυνάμεις μέσα μου ηρεμούν, που μη χρησιμοποιούμεναι όλαι σήπονται, και τας οποίας επιμελώς πρέπει ν' αποκρύψω. Αχ! αυτό στενοχωρεί όλην μου την καρδίαν. – Και όμως, το να παρανοούμεθα είναι η τύχη όλων μας.

Αχ! πού εχάθη η φίλη της νεότητας μου! αχ! πού την εγνώρισα ποτέ! – Θα έλεγα είσαι μωρός· ζητείς ό,τι δεν ευρίσκεται εδώ κάτω. Αλλά την είχα· αισθάνθηκα την καρδίαν, την μεγάλην ψυχήν, που εμπρός της εφαινόμην ότι είμαι πλέον ή ό,τι ήμουν, διότι ήμουν ό,τι ηδυνάμην να είμαι. Θεέ μου, έμενε τότε άχρηστος μία μόνη δύναμις της ψυχής μου; δεν ηδυνάμην ν' αποκαλύψω ενώπιόν της όλον το θαυμάσιον αίσθημα, με το οποίον η καρδία μου περιβάλλει την φύσιν; Δεν ήτο η συναναστροφή μας αιωνία συμπλοκή των λεπτοτάτων αισθημάτων, των οξυτέρων αστεϊσμών, των οποίων όλαι αι βαθμίδες και μέχρι της αταξίας ακόμη έφεραν την σφραγίδα της ευφυίας; Και τώρα! Αχ τα χρόνια της, τα οποία είχε παραπάνω, την ωδήγησαν προτήτερα από εμέ εις τον τάφον. Ποτέ δεν θα την λησμονήσω, ποτέ δεν θα λησμονήσω την ευστάθειαν και την θείαν της υπομονήν.

Πρό τινων ημερών συνήντα νέον τινά Φ... ελεύθερον νέον έχοντα πολύ ευτυχή την φυσιογνωμίαν. Προ ολίγου απεφοίτησεν από τας Ακαδημίας· δεν νομίζει μεν τον εαυτόν του σοφόν, αλλά πιστεύει ότι γνωρίζει περισσότερα από άλλους. Ήτο και επιμελής όπως από διάφορα περιστατικά καταλαμβάνω· γενικώς έχει καλās γνώσεις. Ότε ήκουσεν ότι ιχνογράφουν συχνά και ότι ήξευρα ελληνικά (δύο έκτακτα φαινόμενα εις αυτόν εδώ τον τόπον), εστράφη προς εμέ και επεδείκνυε πολλές γνώσεις από του Batteux μέχρι του Wood από του de Piles μέχρι του Winckelmann και με διεβεβαίωσεν ότι είχεν αναγνώσει εντελώς το πρώτον μέρος της θεωρίας των ωραίων τεχνών του Sulzer, και ότι κατέχει έν χειρόγραφον του Heyne περί της σπουδής της αρχαιότητος. Έδειξα αδιαφορίαν.

Ακόμη ε γνώρισα και ένα λαμπρόν άνδρα, τον βασιλικόν έπαρχον, άνθρωπον ελεύθερον και ειλικρινή. Λέγουν ότι δεν δύναται να υπάρχη μεγαλειτέρα ευχαρίστησις, παρά να τον βλέπη κανείς μεταξύ των τέκνων του, που είναι εννέα· ιδίως γίνεται πολύς λόγος διά την μεγαλειέραν του κόρην. Με προσεκάλεσε και προσεχώσ θα τον επισκεφθώ. Κατοικεί εις μίαν έπαυλιν του ηγεμόνος, μιάμισυ ώραν απ' εδώ, όπου μετά τον θάνατον της γυναικός του έλαβε την άδειαν να μετοικήση, διότι η εις την πόλιν και το επαρχείον διαμονή του τον ελύπει πάρα πολύ.

Πλην τούτων, έτυχε να συναντήσω και μερικούς αληθώς πρωτοτύπους άνθρωπους, που όλα των είναι ανυπόφορα, ανυπόφοροι δε μάλιστα αι ενδείξεις της φιλίας των.

Υγίαινε! αυτή η επιστολή θα σου αρέση. Είναι τελείως αφηγηματική.

22 Μαΐου.

Ότι η ζωή του ανθρώπου δεν είναι παρά όνειρον, τούτο πολλοί το εστοχάσθησαν ως τώρα· και εμέ δε τούτο το αίσθημα ακολουθεί παντού. Όταν βλέπω τα στενά όρια, διά των οποίων περιορίζονται αι πρακτικά και θεωρητικά δυνάμεις του ανθρώπου, όταν βλέπω ότι κάθε ενέργεια ημών σκοπεί μόνον να καταστήσωμεν δυνατήν την εκπλήρωσιν αναγκών, αι οποίαι πάλιν ουδένα άλλον σκοπόν έχουν ή να παρατείνουν την αθλίαν ημών ύπαρξιν, και έπειτα ότι το να μένη κανείς ευχαριστημένος εις διάφορα ζητήματα της ερεύνης τίποτε άλλο δεν είναι ή παραίτησις αυτών βασιζομένη εις ονειροπολήματα, διότι είναι ως να ζωγραφίζη τους τοίχους, εντός των οποίων κάθεται φυλακισμένος, διά ποικίλων μορφών και λαμπρών απόψεων, όλα αυτά, Γουλιέλμε, με κάμνουν άφωνον. Επιστρέφω εις τον εαυτόν μου και ευρίσκω όλόκληρον κόσμον. Και πάλιν είμαι μάλλον εν προαισθήσει και αμυδρά επιθυμία παρά εις τωρινήν και ζωντανήν δύναμιν. Και τότε πλέει το παν προ των αισθήσεών μου και μειδιώ προχωρών διά τοιούτων ονείρων περαιτέρω εις τον κόσμον.

Ότι τα παιδιά δεν ηξεύρουν διατί θέλουν τι, περί τούτου όλοι οι γραμματισμένοι διδάσκαλοι και παιδαγωγοί συμφωνούν· ότι δε επίσης και οι ηλικιωμένοι, σαν τα παιδιά, τρικλίζουν επάνω εις την γην αυτήν και, ως εκείνα, δεν ηξεύρουν πόθεν έρχονται και πού πηγαίνουν, ουδέ με αληθινήν σκοπιμότητα ενεργούν, και ομοίως διοικούνται με παξιμάδια και γλυκίσματα και βέργες, τούτο κανείς δεν θέλει να πιστεύση· μου φαίνεται όμως φανερόν και δι' ένα τυφλόν ακόμη.

Σου ομολογώ ευχαρίστως, διότι ηξεύρω τι θα μου αντέλεγες προς ταύτα: ότι εκείνοι είναι ευτυχέστατοι που σαν τα παιδιά ζουν αλύγιστοι, περιφέρουν τας κούκλας των, τας εκδύουν και ενδύουν, και μετά πολλού σεβασμού τριγυρίζουν το συρτάρι, όπου η μαμά έχει κλεισμένα παξιμάδια, και όταν τέλος αρπάξουν εκείνο που θέλουν, το τρώγουν με λαιμαργίαν και φωνάζουν: και άλλο. Αυτά είναι ευτυχή πλάσματα. Και εκείνοι περνούν καλά που δίδουν εις τας χυδαίας των ασχολίας ή και εις τα πάθη των μεγαλοπρεπείς τίτλους, και τα περνούν εις λογαριασμόν του ανθρωπίνου γένους ως γιγάντια έργα προς σωτηρίαν και ευδαιμονίαν αυτού. Ευτυχής εκείνος που δύναται να είναι τοιούτος! Όποιος όμως εις την ταπεινότητά του αναγνωρίζει πού όλ' αυτά καταλήγουν, όποιος βλέπει πόσον ευπρεπώς κάθε πολίτης ευτυχών ηξεύρει να καλλωπίζη τον κήπον του ωςάν παράδεισον, και πόσον αδιάκοπα ο δυστυχής ασθμαίνων υπό το φορτίον εξακολουθεί τον δρόμον του, και ότι όλοι την αυτήν πλεονεξίαν δεικνύουν να ιδούν το φως του ηλίου τούτου δι' έν ακόμη λεπτόν περισσότερον, ναι, εκείνος σιωπά, και σχηματίζει και αυτός τον κόσμον του από τον εαυτόν του, και είναι επίσης ευτυχής, διότι είναι άνθρωπος. Και τότε, όσον και αν είναι περιορισμένος διατηρεί πάντα εις την καρδίαν το γλυκύ αίσθημα της ελευθερίας και το ότι δύναται ν' αφήση αυτήν την φυλακήν, όταν θέλη.

26 Μαΐου.

Γνωρίζεις προ πολλού τον τρόπον μου, του να ακουμπώ εις κανένα ευχάριστον μέρος να κάμνω τη μικρή μου φωληά, και εκεί με όλον τον περιορισμόν να περνάω. Τοιουτοτρόπως και εδώ ευρήκα πάλιν μίαν γωνίαν, που με εμάγευσε.

Μίαν ώραν σχεδόν μακράν της πόλεως κείται έν χωρίον που ονομάζεται Βαλάιμ¹. Η τοποθεσία του επί λόφου είναι γραφικωτάτη, και όταν από το άνωθεν μονοπάτι εξέρχεται κανείς από το χωριό, επιβλέπει διά μιας όλην την κοιλάδα. Μία καλή Ξενοδόχος, χαρίεσσα και πρόθυμος διά την ηλικίαν της, δίδει κρασί, ζύθον, καφέ· και το καλύτερον από όλα δύο φιλύραι, που διά των απλωμένων κλώνων των καλύπτουν την μικράν προ της εκκλησίας πλατείαν, η οποία γύρω περικλείεται δι' οικιών, σιταποθηκών και καλυβών. Τόσον προσφιλή, τόσον οικείον δεν ήύρα εύκολα άλλον τόπον και εκεί διατάσσω και μου φέρουν από το Ξενοδοχείον το τραπεζάκι μου και την καρέκλαν μου, πίνω τον καφέ μου εκεί και αναγινώσκω τον Όμηρόν μου. Όταν για πρώτη φοράς τυχαίως ένα απομεσήμερο ήλθα υπό τας φιλύρας, ήύρα τον τόπον ολότελα έρημον. Όλοι ήσαν εις τους αγρούς, μόνον έν παιδίον τεσσάρων περίπου χρόνων εκάθητο κατά γης και εκράτει έν άλλο παιδάκι, περίπου έξ μηνών, προ αυτού μεταξύ των ποδών του καθήμενον· και το έσφιγγε με τα δύο χέρια εις το στήθος του, ώστε εχρησίμευεν εις αυτό ως είδος καρέκλας, και με όλην την ζωηρότητα που εκύτταζε γύρω γύρω με τα μαύρα του μάτια εκάθητο πολύ ήσυχα. Τούτο το θέαμα μ' εγοήτευσεν· εκάθησα επί ενός αρότρου, που έκείτο απέναντι, και με πολλήν ευχαρίστησιν εξωγράφιζα την στάσιν των μικρών αδελφών, επρόσθεσα και τον πλησίον φράκτην, την θύραν μιας σιταποθήκης και μερικούς σπασμένους τροχούς αμάξης, όλα όπως εύρίσκοντο το ένα πίσω από τ' άλλο. και μετά παρέλευσιν μιας ώρας ήύρα ότι είχα κάμει εικόνα καλά διαταγμένην και πολύ ενδιαφέρουσαν, χωρίς το ελάχιστον εκ μέρους μου να προσθέσω. Τούτο με ενίσχυσεν εις την πρόθεσίν μου, να προσκολληθώ του λοιπού μόνον εις την φύσιν. Αυτή μόνη είνε απείρως πλουσία, και αυτή μόνη σχηματίζει τον μεγάλον καλλιτέχνην. Δύναται τις υπέρ των κανόνων πολλά να είπη, σχεδόν ό,τι δύναται να είπη προς έπαινον της κοινωνίας. Ο μορφούμενος κατ' αυτούς ουδέποτε θα παραγάγη κάτι άνοστον και κακόν, ως ο μορφούμενος διά των νόμων και της ευπορίας ουδέποτε δύναται να γείνη οχληρός γείτων, ουδέποτε εξαιρετικός κακούργος· αλλ' όμως κάθε κανών, και ας λέγουν ό,τι θέλουν, θα καταστρέψη το αληθές της φύσεως αίσθημα και την αληθή αυτής έκφρασιν! Συ θα πης: τούτο είναι υπερβολικόν· ο κανών περιορίζει μόνον και αποκόπτει τας παραφυσίας κτλ. – Καλέ φίλε, να σου κάμω μίαν παραβολήν: Συμβαίνει το αυτό όπως και με τον έρωτα. Μία νεαρά καρδιά αφιερώνεται εντελώς εις μίαν κόρην, διατρίβει όλας τας ώρας της ημέρας πλησίον της, καταναλίσκει όλας του τας δυνάμεις, όλην του την περιουσίαν, διά να της εκφράζη κάθε στιγμίν ότι αφοσιούται ολόκληρος εις αυτήν. Και τότε έρχεται ένας καλός νοικοκύρης, άνθρωπος εις δημοσίαν θέσιν ευρισκόμενος και του λέγει: Ευγενέστατε νεανία! το να αγαπά κανείς είνε ανθρώπινον, μόνον πρέπει να αγαπάτε ανθρωπίνως! Κανονίσατε τας ώρας σας, αφιερώσατε τας μεν δι' εργασίαν, τας δε της αναπαύσεως εις την ερωμένην σας. Λογίσατε την περιουσίαν σας, και ό,τι σας περισσεύει από τας ανάγκας σας, τούτο δεν σας εμποδίζω να το κάμετε δώρον, μόνον όχι τόσον συχνά: λόγου χάριν εις τα γενέθλιά της, εις την εορτήν του ονόματός της κλπ. Αν ακολουθήση τούτο ο άνθρωπος, τότε θ' αποβή χρήσιμος νέος, και εγώ αυτός θα εσυμβούλευα κάθε ηγεμόνα να τον κάμη σύμβουλον του κράτους· αλλ' ο έρωσ του πάει, και αν είναι καλλιτέχνης, πάει και η τέχνη του. Ω φίλοι μου! διατί ο χείμαρρος της μεγαλοφυίας τόσον σπανίως υπερχειλίζει, τόσον σπανίως μετά μεγάλων κυμάτων και μεγάλου βρόντου εισορμά και ταράσσει την έκθαμβον ψυχήν σας; – Αγαπητοί φίλοι εκεί εις τας δύο όχθας κατοικούν οι ήσυχοι και φρόνιμοι κύριοι, που αι επαύλεις των, αι πρασιαί των λαλέδων και οι αγροί των λαχάνων θα ηφανίζοντο, και που επομένως ηξεύρουν να προλαμβάνουν εγκαίρως τον μέλλοντα επαπειλούντα κίνδυνον με προχώματα και αυλάκια.

27 Μαΐου.

¹ Ο αναγνώστης ας μη κοπιάση να ζητήσει τους εδώ αναφερομένους τόπους· ηναγκάσθη να μεταβάλω τα αληθή ονόματα του πρωτοτύπου. ***

Ενέπεσα, ως βλέπω, εις ενθουσιασμόν, παραβολάς και ρητορείαν, και δι' αυτό ελθισμόνησα να σου αφηγηθώ τι απέγειναν τα δύο παιδιά. Εκαθήμην, ολότελα βυθισμένος εις ζωγραφικόν αίσθημα, όπως το χθεσινόν μου γράμμα πολύ ασύνδετα σου παριστάνει, επάνω στο άροτρόν μου δύο ώρας περίπου. Το κοντόβραδο έρχεται εκεί προς τα παιδιά, τα οποία εν τω μεταξύ δεν είχαν κινηθή, μία νέα γυναίκα με ένα καλάθι εις τον βραχίονά της, και φωνάζει από μακράν: Φίλιππε, είσαι πολύ φρόνιμος. Με εχαιρέτησε, την ευχαρίστησα, εσηκώθηκα, επλησίασα και την ερώτησα αν ήτον η μητέρα των παιδιών. Αυτή είπε «ναι» και αφού έδωκεν εις το μεγαλύτερον ένα κουλουράκι, επήρε στην αγκαλιά το μικρό και το εφίλησε με όλην την μητρικήν αγάπην – Έδωκα, είπε, το μικρό εις τον Φίλιππον διά να το κρατή, και εγώ επήγα με το μεγαλύτερό μου στη χώρα για ν' αγοράσω ψωμί, ζάχαρι και ένα πηλίνο τηγάνι. (Όλα αυτά τα είδα εις το κάνιστρον, που το σκέπασμα του ήτο πεσμένον). Το βράδυ θα βράσω σουπίτσα διά τον Γιαννάκη μου (αυτό ήτο το όνομα του μικροτέρου)• το κακόπαιδο, το μεγάλο, μου έσπασε χθες το τηγάνι, όταν εφιλονεικούσε με τον Φίλιππον για τα υπόλοιπα της πάστας. – Την ερώτησα πού ήτο το μεγαλύτερο, και μόλις μου είπεν ότι εκυνηγούσε στο λιβάδι ένα ζευγάρι χήναις, ιδού ήλθε πηδών και φέρον εις το μικρότερό του αδέλφι μια βέργα από λεπτοκαρυάν. Εξηκολούθησα την ομιλίαν με την γυναίκα και έμαθα ότι ήτο θυγάτηρ του διδασκάλου και ότι ο σύζυγός της είχε ταξειδεύσει εις Ελβετίαν διά να ζητήσει την κληρονομίαν ενός εξαδέλφου. – Ηθέλησαν να του την πάρουν δι' απάτης, είπε, δεν του απαντούσαν εις τας επιστολάς του και λοιπόν επήγεν ο ίδιος εκεί. Μήπως τάχα του συνέβη κανένα δυστύχημα! δεν μανθάνω τίποτα απ' αυτόν. – Δύσκολον μου ήτο ν' αποχωρισθώ της γυναίκας, έδωκα εις τα δύο παιδιά από μια πεντάρα, της έδωκα και μίαν διά το μικρότερο, διά να του αγοράση ένα κουλούρι για την σούπαν, αν θα ξαναπήγαινε εις την χώραν, και έτσι απεχωρίσθημεν.

Σε βεβαιώ, φίλτατέ μου, όταν τα αισθήματά μου δεν κρατούνται πλέον, τότε όλην μου την ταραχήν πραύνει το βλέμμα ενός τοιούτου πλάσματος, που με μακαρίαν ησυχίαν διατρέχει τον στενόν κύκλον της υπάρξεώς του, μόλις συντηρείται από ημέρας εις ημέραν, βλέπει τα φύλλα των δένδρων να πίπτουν, και ουδέν άλλο με τούτο σκέπτεται παρ' ότι έρχεται ο χειμών.

Από τότε πηγαίνω συχνά εκεί έξω. Τα παιδιά με συνήθισαν εντελώς, παίρνουν ζάχαριν, όταν πίνω καφέ, και το βράδυ μοιράζονται με εμέ το βουτυρόψωμο και το ξυνόγαλο. Την Κυριακήν ποτέ δεν τους λείπει η πεντάρα· και όταν δεν ευρίσκωμαι εκεί μετά την εκκλησίαν, έχει προσταγήν η ξενοδόχος να την πληρώνη.

Είναι εξοικειωμένα μ' εμένα· μου διηγούνται χίλια δυο, και μάλιστα τέρπομαι εις τα πάθη των και τας αφελείς εκρήξεις της ζηλοτυπίας των, όταν και άλλα παιδιά συναθροίζονται από το χωριό.

Πολύν κόπον εδοκίμασα ν' απαλλάξω την μητέρα των του φόβου, που είχε, μήπως τα παιδιά ενοχλήσουν τον κύριον.

30 Μαΐου.

Ό,τι σου είπα τελευταία περί της ζωγραφικής, το ίδιο ισχύει επίσης και περί της ποιήσεως, αρκεί μόνον να αισθανθή κανείς το έξοχον και να τολμήση να το εκφράση· αυτά πράγματι είναι πολλά δι' ολίγων εκφραζόμενα. Σήμερα μου έτυχε μία σκηνή, που καθαρώς αντιγραφείσα θ' απετέλει το ωραιότατον ειδύλλιον του κόσμου· αλλά τι θέλει ποιήσις, σκηνή, ειδύλλιον; μήπως πρέπει πάντοτε να προπαρασκευαζόμεθα, ωσάν να προπλασσώμεθα, όταν πρόκειται να λάβωμεν μέρος εις έν φαινόμενον της φύσεως;

Αν εκ τούτου του προοιμίου περιμένης υψηλόν τι και έξοχον, οικτρώς πάλιν απατάσαι· δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα παλληκάρι του χωριού που μου απέσπασε την ζωηράν αυτήν συμπάθειαν. – Ως συνήθως, θα διηγηθώ κακώς. Και συ, ως συνήθως, θα με εύρης, υποθέτω, υπερβολικόν. Πάλιν λοιπόν το Βαλάιμ και πάντοτε το Βαλάιμ παράγει τα σπάνια φαινόμενα.

Εκεί υποκάτω εις τας φιλύρας ευρίσκετο μία συντροφιά διά να πιη καφέ.

Επειδή δεν μου άρεσε τόσον πολύ, έμεινα μακράν με μίαν πρόφασιν.

Ένα παλλικάρι εβγήκε από μίαν γειτονικήν οικίαν και ησυχολείτο να διορθώση κάτι τι εις το άροτρον, το οποίον νεωσί είχα σχεδιάσει. Επειδή μου ήρесе το παραστατικόν του, του ωμίλησα, τον ερώτησα διά τα κατ' αυτόν, εγνωρίσθημεν ευθύς, και, ως μου συμβαίνει συνήθως με τοιούτου είδους ανθρώπους, ευθύς ελάβαμεν οικειότητα μεταξύ μας. Μου διηγήθη ότι υπηρετεί εις μίαν χήραν, και ότι αυτή τον μετεχειρίζετο πολύ καλά. Τόσον πολύ ωμιλούσε περί αυτής και τόσον την επαινούσε, ώστε ευθύς ηδυνάμην να παρατηρήσω ότι με το σώμα του και με την ψυχήν του ήτο αφοσιωμένος προς αυτήν. Δεν είναι πλέον νέα, είπε, την μετεχειρίζετο πολύ κακά ο πρώτος της άνδρας, δεν θέλει πλέον να υπανδρευθή· και από την διήγησίν του τόσον φανερά εδείχνετο πόσον ωραία, πόσον θελκτική του εφαινέτο, πόσον δε πολύ επεθύμει να εκλέξη αυτόν, διά να εξαλείψη την ανάμνησιν των ελαττωμάτων του πρώτου ανδρός της, ώστε έπρεπε να σου επαναλάβω λέξιν προς λέξιν δια να σου καταστήσω φανεράν την καθαράν επιθυμίαν, την αγάπην, την πίστιν του ανθρώπου αυτού. Ναι, έπρεπε να έχω το δώρον του μεγίστου ποιητού, δια να δυνηθώ να σου παραστήσω εξ ίσου ζωηρά την έκφρασιν των σχημάτων του. Όχι, καμμία λέξις δεν εκφράζει την αβρότητα που υπήρχεν εις όλους τους τρόπους και την έκφρασίν του· ό,τι θα ηδυνάμην πάλιν ν' αναφέρω είναι σκαιόν και άκοιμψον. Ιδίως με συνεκίνησε το πώς εφοβείτο μήπως ήθελα σκεφθή διαφορετικά δια τας σχέσεις του με αυτήν και μήπως αμφέβαλλα περί της καλής διαγωγής του. Πόσον θελκτικόν ήτο όταν ωμίλει περί της μορφής της, περί του σώματός της, το οποίον άνευ του θελγήτρου της νεότητος τον κατέθελε και τον εδέσμευε τούτο δεν δύναμαι παρά μόνον εις τα ενδότατα της ψυχής μου ν' αναπαραστήσω. Εις όλην την ζωήν μου δεν είδα την έντονον επιθυμίαν και τον θερμόν και δεινόν πόθον που υπήρχε μέσα εις την τόσην καθαρότητα, δύναμαι μάλιστα να πω εις την καθαρότητα αυτήν που ποτέ μου δεν εφαντάσθην ουδ' ωνειρεύθην. Μη με μέμφεσαι αν σου ειπώ ότι μου φλέγεται έως τα μύχια η ψυχή μου εις την ανάμνησιν αυτής της αθωότητος και αληθείας, και ότι η εικόν της πίστεως αυτής και τρυφερότητος παντού με ακολουθεί, και ότι όπως εκείνος και εγώ από την αυτή φωτιά καίομαι και διψώ.

Τώρα θα προσπαθήσω να την ιδω τάχιστα, ή μάλλον, αν σκεφθώ καλά, θέλω να το αποφύγω. Καλύτερα να την βλέπω διά των οφθαλμών του εραστού της· ίσως φανή προ των ιδίων μου οφθαλμών ουχί ως τώρα μου παρίσταται, και διατί να καταστρέψω την ωραίαν εικόνα;

16 Ιουνίου.

Διατί δεν σου γράφω: – Ερωτάς τούτο, ενώ είσαι και συ ένας από τους λογίους; Έπρεπε να μαντεύσης ότι ευρίσκομαι καλά, και μάλιστα – για να ομιλήσω σύντομα – έκαμα μίαν γνωριμίαν, η οποία εγγίζει πλησιέστερα την καρδίαν μου. Έκαμα – δεν ηξεύρω.

Δύσκολον θα μου αποβή να σου διηγηθώ με τάξιν πώς συνέβη να γνωρίσω ένα των πλέον αξιεράστων πλασμάτων. Είμαι χαρούμενος και ευτυχής, και επομένως όχι καλώς ιστορικός.

Ένα άγγελον! – Εντροπή! Έτσι ο καθένας ονομάζει την ερωμένην του· ψέμματα; Και όμως δεν είμαι εις κατάστασιν να σου ειπώ πόσον είναι τελεία, διατί είναι τελεία· εδέσμευσεν όλην μου την ψυχήν.

Τόση απλότης με τόσην διάνοιαν, τόση αγαθότης με τόσην σταθερότητα και η αταραξία της ψυχής με την αληθή ζωήν και ενέργειαν.

Αηδής φλυαρία είναι ό,τι και αν ειπώ δι' αυτήν, οικτραί αφηρημέναί έννοιαι, που κανένα χαρακτηριστικόν του εγώ της εκφράζουν. Άλλοτε – όχι, όχι άλλοτε, τώρα αμέσως θα σου το διηγηθώ. Αν δεν το κάμω τώρα, τότε ουδέποτε θα γείνη. Διότι, σου το εμπιστεύομαι, αφ' ότου ήρχισα να γράφω, τρεις φορές ήδη εσκέφθην να βάλω κάτω την πέννα, να διατάξω την επίσαξιν του ίππου μου και να υπάγω εκεί έξω. Και όμως ωρκίσθην σήμεραν το πρωί να μην υπάγω εκεί πέρα, και όμως πηγαίνω κάθε στιγμίν εις το παράθυρον, διά να ιδω πόσον υψηλά είναι ακόμη ο ήλιος.

Δεν ημπόρεσα να κατανικήσω τον εαυτόν μου, έπρεπε να υπάγω έξω προς αυτήν. Ιδού, επέστρεψα Γουλιέλμε, θα φάγω το βουτυρόψωμο ως δείπνον, και θα σου γράψω. Οποία ηδονή

διά την ψυχὴν μου, να την βλέπω εις τον κύκλον των αγαπητῶν φαιδρῶν παιδιῶν, των οκτῶ ἀδελφῶν της.

Αν ἐξακολουθήσω ἔτσι, εις το τέλος θα ἔχῃς μάθει τόσον, ὅσον και εις την ἀρχὴν. Ἄκουε λοιπόν, θ' αναγκάσω τον εαυτὸν μου να εισέλθω εις τα καθέκαστα.

Σου ἔγραψα νεωστὶ πῶς ἐγνώρισα τον ἑπαρχον Σ.. και πως με παρεκάλεσε να τον επισκεφθῶ εις το ἀσκητήριόν του ἢ μάλλον εις το μικρὸν του βασιλείον. Παρημέλησα τούτο και ἴσως δεν θα ἐπῆγαινα, αν η τύχη δεν μου ἀνεκάλυπτε τον θησαυρόν που κείται κρυμμένος εις τον ἥσυχον αὐτὸν τόπον.

Οι νέοι μας εἶχαν συμφωνήσει διὰ χορόν εις την ἐξοχὴν και σ' αὐτὸ και ἐγὼ ευρέθηκα πρόθυμος: Ἐδῶκα το χέρι εις μίαν καλὴν, ωραίαν, ἄλλως ἀσήμαντον νεανίδα του τόπου, και συνεφωνήθη να πάρω μίαν ἀμαξαν και να πάω με την χορεύτριάν μου και την εξαδέλφη της ἔξω εις τον τόπον της διασκεδάσεως, και να προσλάβω καθ' ὁδόν την Καρολίαν Σ.. – Θα γνωρίσετε ωραίαν νέαν, εἶπεν ο σύντροφός μου, ὅταν διηρχόμεθα ἐφ' ἀμάξης διὰ του ἐκτεταμένου και ἀραιοῦ δάσους προς την ἑπαυλιν. Προσέξατε, ἐπρόσθεσεν η εξαδέλφη της, μήπως ἐρωτηθῆτε! – Διατί τούτο; εἶπα. – Την ἔδωσαν ἤδη, ἀπεκρίθη ἐκείνη, εις ἓνα πολὺ καλὸν ἄνδρα, ο οποίος ἐταξίδευσεν προς τακτοποίησιν των υποθέσεών του, ἐπειδὴ ἀπέθανεν ο πατήρ του, και διὰ να ζητήσῃ ἐπιφανὴ θέσιν. Η εἶδησις μου ἦτο ὅλως ἀδιάφορος.

Ὁ ἥλιος ἀπεῖχεν ἀκόμη ἀπὸ το ὄρος ἓνα τέταρτον, ὅτε η ἀμαξία μας ἐστάθη προ της θύρας της αὐλῆς. Ὁ καιρὸς ἦτο πνιγερὸς, και αἱ δεσποινίδες ἐξέφραζαν τον φόβον των διὰ μίαν καταγίδα, που ἐφαίνετο να προετοιμάζεται ἀπὸ τα σταχτερά και συμπτκνωμένα σύννεφα τριγύρω εις τον ὀρίζοντα. Ἐξηπάτησα τον φόβον των σφετερισθεῖς γνώσιν του καιροῦ, αν και ἤρχισα και ἐγὼ ο ἴδιος να προαισθάνωμαι ὅτι η διασκέδασίς μας θα υφίστατο κάποιον ἀτύχημα.

Εἶχα καταβῆ ἀπὸ την ἀμαξαν, και μία υπηρέτρια, η οποία ἦλθεν εις την θύραν, μας παρεκάλεσε να περιμεινόμεν μίαν στιγμὴν και θα ἔλθῃ ἀμέσως η δεσποινὶς Καρολίνα. Ἐπροχώρησα διὰ της αὐλῆς προς την καλοκτισμένην οἰκίαν, και ὅτε ἀνέβην την ἐμπροσθινὴν κλίμακα, και ἐπάτησα το κατώφλιον της θύρας, μου ἔτυχε το θελκτικώτατον θέαμα ἀπὸ ὅσα ποτέ εἶδα. Εἰς τον πρόδρομον ἕξ παιδιὰ ἀπὸ ἑνδεκα μέχρι δύο ἐτῶν περιεκύκλωναν μίαν δεσποινίδα ωραίας μορφῆς, μέσου ἀναστήματος, φέρουσιν ἀπλὸν λευκὸν ἑνδυμα με τριανταφυλλί φιόγκους εις τον βραχίονα και ἐπὶ του στήθους. – Ἐκρατούσε ἓνα μαῦρο ψωμί, και ἔκοπτεν εις τα μικρά της ἀδελφάκια γύρω γύρω εις καθένα το κομμάτι του ἀναλόγως της ηλικίας του και ὀρέξεως, το ἔδιδεν εις καθένα με πολλὴν γλυκύτητα και καθέν ἀνεφώνει ἀφελῶς: Ευχαριστῶ! ἐνῶ εἶχε σηκωμένα ψηλά τα μικρά του χεράκια, πολὺ πριν ἀκόμη κοπῆ το κομμάτι που ἦταν προωρισμένο γι' αὐτόν· και ἔπειτα ευχαριστημένον μ' αὐτὸ το ψωμί, το οποίον ἀπετέλει τον δειπνον του, ἢ ἔφευγε πηδῶν, ἢ σύμφωνα προς τον μάλλον ἥσυχον χαρακτήρα του ἀπήρχετο προς την θύραν της αὐλῆς, διὰ να ἴδῃ τους ξένους και την ἀμαξαν, διὰ της οποίας η Καρλόττα των ἐμελλε να ἀναχωρήσῃ. – Σας ζητῶ συγγνώμην, εἶπε, που σας ἔδωκα κόπον να ἀναβῆτε, και ἀναγκάζω τας κυρίας να περιμεινούν. Ἐνδυομένη και διατάττουσα μερικά οἰκιακά τα ὅποια ἔπρεπε να ἐκτελεσθῶν κατὰ την ἀπουσίαν μου, ἐλησμόνησα να δώσω ψωμί εις τα παιδιὰ διὰ να δειπνήσουν, και δεν θέλουν να τους το κόψῃ κανένας ἄλλος παρά μόνον ἐγὼ. – Της ἔκαμα κάποιον μικρὸν φιλοφρόνημα· ὀλόκληρος η ψυχὴ μου ἀνεπαύετο ἐπὶ του ἀναστήματος του τόνου, του τρόπου της και μόλις ἔλαβα την ευκαιρίαν ν' ἀναλάβω ἐκ της ἐκπλήξεώς μου ὅταν ἔτρεξεν εις το δωμάτιον διὰ να πάρῃ τα γάντια της και το ριπίδιον. Τα μικρά με παρετήρουν εις κάποιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τα πλάγια, και ἐγὼ ἐπροχώρησα εις το μικρότατον, το οποίον εἶχε πολὺ χαριτωμένην φυσιογνωμίαν. Αὐτὸ ἀπεσύρετο, καθ' ἣν στιγμὴν ἤδη η Καρολίνα ἐξήρχετο και εἶπε: «Λουδοβίκε, δος το χέρι σου εις τον ἐξάδελφον». Το ἔκαμε με πολλὴν ἐλευθερίαν και δεν ἠδυνήθη, μολονότι η μικρὴ του μύτη ἦτο γεμάτη μύξες, να μη το φιλήσω με ὅλην μου την καρδίαν. – Ἐξάδελφος εἶπα, ἐνῶ της ἔδιδα το χέρι· πιστεύετε ὅτι εἶμαι ἄξιος της ευτυχίας να εἶμαι συγγενῆς σας – Ω, εἶπε με

ελαφρόν μειδίαμα, η συγγένειά μας είναι πολύ εκτεταμένη, και θα ελυπούμην αν θα είσθε ο πλέον μακρινός συγγενής μας. Φεύγουσα έδωκεν εντολήν της Σοφίας, της μεγαλύτερας μετ' αυτήν αδελφής, κόρης ένδεκα περίπου ετών, να προσέχη καλά τα παιδιά και να υποδεχθή τον μπαμπά, όταν επιστρέψη από τον περίπατον. Και εις τα μικρά είπε να υπακούσουν εις την αδελφήν των Σοφίαν, ως να ήτον αυτή η ίδια· που της το υποσχέθηκαν όλα. Αλλά μία μικρή προπετής ξανθούλα περίπου έξι χρονών, είπεν: Αυτή όμως δεν είναι Καρολίνα· εμείς αγαπούμεν εσένα πιο πολύ. – Τα δύο μεγαλύτερα παιδιά είχαν σκαλώσει ήδη εις το πίσω μέρος της αμάξης και με την παράκλησίν μου τους επέτρεψε να έλθουν μαζί μέχρι της αρχής του δάσους, αν υπόσχοντο ότι δεν θα κάμουν παιγνίδια, και ότι θα κρατούνται καλά.

Μόλις ετοποθετήθημεν εις την άμαξαν, και αι νεανίδες εχαιρέτησαν, έκαμαν αμοιβαίως τας παρατηρήσεις των διά την ενδυμασίαν, και μάλιστα διά τα καπέλλα των, και επερίπαιξαν αρκετά την συντροφίαν που επερίμεναν, ότε η Καρολίνα διέταξε τον αμαξηλάτην να σταματήσει και είπε στ' αδέλφια της να κατεβούν, αυτά εξήτησαν μίαν φοράν ακόμη να της φιλήσουν το χέρι· το μεγαλύτερο έκαμε μάλιστα τούτο με όλην την αβρότητα που μπορεί να έχη δεκαπέντε χρονών παιδί, το δε άλλο με πολλήν ορμήν και αδεξιότητα. Τους παρήγγειλε μίαν φοράν ακόμη να φιλήσουν τα μικρά, και εξεκινήσαμεν.

Η εξαδέλφη την ερώτησεν αν είχε τελειώσει το βιβλίον που τελευταία της είχε στείλει. – Όχι, είπε η Καρολίνα, δεν μου αρέσει, θα σου το επιστρέψω. Και το προηγούμενον δεν ήτο καλύτερον. – Εξεπλάγη όταν ηρώτησα ποίου είδους βιβλία ήσαν, και μου απεκρίθη:..² – Ηύρα τόσον χαρακτήρα εις κάθε τι που έλεγεν, έβλεπα σε κάθε λέξιν νέα θέλητρα, νέας ακτίνας του πνεύματος εξαστραπτούσας από τα χαρακτηριστικά της, τα οποία εφαινοντο ότι βαθμηδόν εξωήρευαν, γιατί αισθανότουں ότι εγώ την εννούσα.

– Όταν ήμουν νεωτέρα, είπε, τίποτε άλλο δεν αγαπούσα πολύ, όσον τα μυθιστορήματα. Ο Θεός το ξεύρει πόσον ευχαριστούμην οσάκις ηδυνάμην να κάθωμαι την Κυριακήν σε μια γωνία και με όλην μου την καρδίαν να συμμερίζωμαι την ευτυχίαν και δυστυχίαν μιας Miss Jenny. Και δεν αρνούμαι ότι το είδος αυτό των βιβλίων έχει ακόμη δι' εμέ μερικά θέλητρα. Επειδή όμως τόσον σπανίως ευκαιρώ να πάρω ένα βιβλίον, θέλω να είναι όλως διόλου της ορέξεώς μου. Και εκείνος ο συγγραφεύς μου είναι ο πλέον αγαπητός, εις τον οποίον ανευρίσκω τον κόσμον μου, εις τον οποίον συμβαίνουν τα πράγματα όπως εις εμέ, και του οποίου η ιστορία μ' όλα ταύτα μου αποβαίνει τόσον ενδιαφέρουσα και τερπνή όσον αυτή η οικιακή μου ζωή, που δεν είναι παράδεισος, είναι όμως καθόλου πηγή κρυφής ευτυχίας.

Επροσπάθησα ν' αποκρύψω την συγκίνησιν που μου έκαναν αι λέξεις αυταί. Αλλά δεν εκρατήθην επί πολύ· διότι ότε την ήκουσα να ομιλή εν παρόδω με τόσην αλήθειαν περί του Εφημερίου του Waketield, περί³ – έγεια διαχυτικώτατος, της είπα ό,τι ήξευρα και μόνον μετά τινα καιρόν, όταν η Καρολίνα απηύθυνε τον λόγον προς τας άλλας, ενόησα ότι κατά το διάστημα αυτό με ανοικτά τα μάτια εκάθηντο εκείνες, ως να μη ήσαν μαζί μας. Η εξαδέλφη πλέον ή άπαξ με εκύταξε σαρκαστικώς, εγώ όμως το απήφησα όλως διόλου.

Η ομιλία εστράφη εις την διασκέδασιν του χορού. – Και αν το πάθος τούτο είναι ελάττωμα, είπεν η Καρολίνα, σας ομολογώ ευχαρίστως ότι δι' εμέ δεν υπάρχει ανώτερον του χορού. Και όταν έχω κάτι που με στενοχωρεί και παίζω διά τον εαυτόν μου εις το ξεκουρδισμένον κλειδοκύμβалόν μου μια καδρίλια μου περνούν όλα.

Πόσον κατά την ομιλίαν εγοητεύομουν από τα μαύρα της μάτια! πόσον τα ρόδινά της χείλη και τα φαιδρά δροσερά μαγουλά της εφείλκυαν ολόκληρον την ψυχήν μου! πόσον, όλως βυθισμένος εις το λαμπρόν νόημα των λόγων της, συχνάκις δεν άκουα καθόλου τας λέξεις, διά των οποίων εξεφράζετο! – Περί τούτου έχεις ήδη μίαν ιδέαν, διότι με γνωρίζεις. Εν συντόμω,

² Αναγκάζομαι να σβύσω το μέρος τούτο της επιστολής διά να μη δώσω αιτίαν παραπόνου εις κανένα, αν και ολίγον ενδιαφέρει κάθε συγγραφέα η κρίσις μιας κόρης και ενός αστάτου νέου.

³ Και εδώ παρελείφθησαν τα ονόματα εντοπίων τινών συγγραφέων, όποιος μετέχε του επαίνου της Καρολίνας, θα το αισθανθή εις την καρδίαν του, αναγινώσκων το χωρίον αυτό, άλλος δε κανένας δεν χρειάζεται να το γνωρίση.

κατέβηκα από την άμαξαν σαν ονειρευόμενος, όταν εσταματήσαμε εμπροστά στο σπίτι της διασκεδάσεως, και τόσον ήμουν βυθισμένος εις όνειρα μέσα εις τον σκοτεινά διαγραφόμενον κόσμον, ώστε μόλις επρόσεχα εις την μουσικήν η οποία εκ της φωταγωγημένης αιθούσης αντήχει κάτω προς ημάς.

Οι δύο κύριοι, ο Αουδράνος και κάποιος N. N. – ποιος ενθυμείται όλα τα ονόματα! – οι οποίοι ήσαν χορευταί της εξαδέλφης και της Καρολίνας, μας υπεδέχθησαν παρά την θύραν της αμάξης, επήραν τις ντάμες των και εγώ ωδήγησα την ιδικήν μου.

Εχορεύσαμεν τότε διάφορα μενουέτα· επροσκάλεσα την μίαν μετά την άλλην τας δεσποινίδας και ίσα ίσα αι ολιγώτερον συμπαθείς έκαμαν μίαν ώραν να προσφέρουν το χέρι διά να τελειώση το πράγμα. Η Καρολίνα και ο χορευτής της άρχισαν ένα αγγλικόν χορόν, και δύνασαι να φαντασθής πόσον ευχαριστήθηκα ότε εις την σειράν άρχισε την στροφήν μαζί μας! Ω! χορεύουσαν πρέπει να την ιδή κανείς! Βλέπεις παραδίδεται εις τον χορόν με όλην την καρδίαν, με όλην την ψυχήν· το σώμα της όλον είναι μία αρμονία. Είναι τόσον άφροντις, τόσον αφελής, ωσάν αυτό που έκαμνε να ήτο το παν ως να μη εσκέπτετο τίποτε άλλο, τίποτε να μη ησθάνετο· και εις την στιγμήν εκείνην βεβαίως όλα τα άλλα δεν υπάρχουν δι' αυτήν.

Της εξήτησα την δευτέρα καθρίλλια· μου υπεσχέθη την τρίτην και με την πλέον θελκτικήν παρρησίαν, που δύνασαι να φαντασθής, με εβεβαίωσεν ότι εγκαρδίως αγαπούσε να χορεύη γερμανικόν χορόν. – Εδώ συνηθίζεται, επρόσθεσεν, ώστε κάθε ζεύγος που εχόρευε να μένη ηνωμένο εις τον γερμανικόν χορόν, ο δε καβαλιέρος μου χορεύει κακά το βαλς, και θα μου είναι ευγνώμων, αν τον απαλλάξω του κόπου. Η ντάμα σας και αυτή δεν τον καταφέρει, και δεν θέλει, εγώ δε κατά τον αγγλικόν χορόν παρετήρησα ότι χορεύετε καλά το βαλς. Αν λοιπόν θέλετε να είμεθα μαζί εις τον γερμανικόν, πηγαίνετε και παρακαλέσετε τον καβαλλιέρο μου και εγώ θα παρακαλέσω την ντάμα σας. – Της έδωσα το χέρι εις σημείον παραδοχής, και εσυμφωνήσαμεν ώστε εν τω μεταξύ να ομιλή ο χορευτής της με την χορεύτριάν μου.

Ήδη άρχισε ο χορός, και ευχαριστόμεθα κάμποσιν ώραν, εις πολυειδείς περιπλοκάς των βραχιόνων. Με ποίαν χάριν, με πόσιν ελαφρότητα εκινείται! και ότε επί τέλους αρχίσαμεν το βαλς, και ως σφαίραι περιστρεφόμεθα γύρω ο ένας του άλλου, έγινε κατ' αρχάς ολίγη σύγχυσις, επειδή ολίγιστοι είναι εξησκημένοι. Είχαμεν την εξυπνάδα και τους αφήσαμεν να ξεθυμάνουν και όταν οι μάλλον ανεπιτήδευτοι είχαν αποχωρήσει από τον κύκλον, αρχίσαμεν ημείς και εβαστάξαμεν γενναίως έως το τέλος με έν άλλο ζεύγος ακόμη με τον Αουδράνον και με την χορεύτριάν του. Ουδέποτε εκινήθησαν τα πόδια μου τόσον εύκολα. Δεν ήμην πλέον άνθρωπος. Το πλέον αγαπητόν πλάσμα να έχω εις τους βραχιόνας και να περιστρέφωμαι μαζί της ως αστραπή, ώστε τα πάντα περί εμέ εχάνοντο και – Γουλιέλμε, διά να είμαι ειλικρινής, ωρκίσθην μ' όλα ταύτα, ότι μία κόρη, την οποίαν θα ηγάπων, επί της οποίας θα είχαν αξιώσεις, δεν θα εχόρευε ποτέ με άλλον παρά με εμέ, έστω και μέχρις εξαντλήσεως. Με εννοείς!

Εκάμαμεν μερικούς γύρους, περπατούντες εις την αίθουσαν διά να ανασάνωμεν. Τότε εκάθησε, και τα πορτοκάλλια, τα οποία είχα βάλει κατά μέρος, και τα οποία τώρα ήσαν τα μόνα υπολειφθέντα, παρείχαν σπουδαίας υπηρεσίας, εκτός ότι εις κάθε κομμάτι, το οποίον εξ ανάγκης έδιδεν εις μίαν αδιάκριτον γειτόνισσαν, ησθανόμην μια μαχαιριά εις την καρδίαν.

Εις τον τρίτον αγγλικόν χορόν είμεθα το δεύτερον ζεύγος. Ενώ χορεύοντες επερνούσαμεν την γραμμήν και εγώ – ο Θεός ξεύρει με πόσιν ηδονήν – ήμην προσηλωμένος εις τον βραχιόνα και τους οφθαλμούς της, που ήσαν πλήρεις αληθεστάτης εκφράσεως της αθωοτάτης και αγνοτάτης τέρψεως, φθάνομεν εις μίαν κυρίαν, η οποία διά του ερασμίου ύφους της επί προσώπου πλέον όχι νέου είχε κινήσει την προσοχήν μου. Προσβλέπει την Καρολίναν μειδιδάσα, υψώνει απειλητικώς το δάκτυλο, και δύο φορές στρεφομένη αναφωνεί το όνομα «Αλβέρτος» με σημαντικόν τόνον.

– Ποιος είναι ο Αλβέρτος, είπα εις την Καρολίναν, αν δεν είναι αδιακρισία να ερωτήσω: Ήταν έτοιμη ν' αποκριθή, ότε ηναγκάσθημεν να χωρισθώμεν διά να σχηματίσωμεν μεγάλην άλυσιν εν σχήματι ενός οκτώ, και μου εφάνη ότι διέβλεψα σκέψιν τινά εις το μέτωπόν της,

όταν επερνούσαμεν ο εἷς ἀπὸ τον ἄλλον. – Τι να σας το ἀποκρύψω, εἶπεν, ἐνὸς μου ἐπρόσφερε το χέρι διὰ τον περίπατον. ο Αλβέρτος εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, με τον ὁποῖον πάνω κάτω εἶμαι ἀρραβωνιασμένη, – Τούτο μεν δὲν μου ἦτο νέον τι (διότι τα κορίτσια μου το εἶχαν εἰπεῖ καθ' ὁδόν), ἀλλ' ὅμως μου ἦτο τόσο πολὺ νέον, ἐπειδὴ δὲν εἶχα σκεφθῆ σχετικῶς πρὸς αὐτήν, που εἰς τόσο ολίγας στιγμὰς μου ἐγένε τόσο ἀκριβή. Ἐν ἐνὶ λόγῳ εταράχθην, τα ἔχασα, και εἰσήλθα κατὰ λάθος μεταξὺ ἄλλου ζεύγους, ὥστε ἐπήλθε μεγάλη σύγχυσις, και ἐχρειάσθη ἐκ μέρους της Καρολίνας ὅλη η παρουσία του πνεύματος και τράβηγμα ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ διὰ να ἐπανέλθῃ γρήγορα η τάξις.

Ὁ χορὸς δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμη, ὅταν αἱ ἀστραπαί, τὰς ὁποίας πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐβλέπαμεν λαμπούσας εἰς τον ὀρίζοντα, και τὰς ὁποίας εἶχα πιστεύσει ὡς ἀπλὰ ἀποτελέσματα της θερμότητος, ἀρχισαν να γίνονται πολὺ ἰσχυρότεροι, και αἱ βρονταὶ ἐπνίξαν την μουσικὴν. Τρεῖς κυρία ἐξήλθαν ἀπὸ την γραμμὴν, και οἱ καβαλλέροι των τὰς ἠκολούθουν· η ἀταξία κατήντησε γενικὴ και η μουσικὴ ἔπαυσεν. Εἶναι φυσικόν, ὅταν ἐν μέσω της εὐθυμίας μας ἐπέρχεται κανέν δυστύχημα ἢ κάτι φοβερόν, να μας προξενῆ ἰσχυροτέραν αἰσθησιν παρ' ἄλλοτε, τούτο μεν ἐνεκα της ἀντιθέσεως την ὁποῖαν τόσο ζῶηραν αἰσθάνεται κανεῖς, τούτο δε, ἐτι μᾶλλον, διότι αἱ αἰσθήσεις μας εἶναι ἀνοικταὶ εἰς την εὐαισθησίαν και ἐπομένως τόσο ταχύτερα δέχονται μίαν ἐντύπωσιν. Εἰς αὐτὰς τὰς αἰτίας θ' ἀποδώσω τους ἀλλοκότους μορφασμούς, εἰς τους ὁποῖους εἶδα πολλὰς κυρίας να ξεσπούν. Ἡ πλέον φρόνιμη ἐκάθητο εἰς μίαν γωνίαν, με την ῥάχιν πρὸς το παράθυρον, και ἐβούλωνε ταυτιά της. Μία ἄλλη ἐκάθητο γονατισμένη πρὸ αὐτῆς, και ἐκρυπτε την κεφαλὴν της εἰς τον κόλπον της πρώτης. Μία τρίτη εἰσέδυσσε μεταξὺ των δύο, και ἀγκάλιαζε τὶς μικρὰς της ἀδελφές χύνουσα πολλὰ δάκρυα. Μερικαὶ ἤθελαν ν' ἀναχωρήσουν· ἀλλὰ, αἱ ὁποῖαι ἀκόμη ὀλιγώτερον ἐγνώριζαν τι ἔκαμαν, δὲν εἶχαν τόσο ἐτοιμότητα ὥστε να περιορίσουν την θρασύτητα των νεαρῶν κατεργαρέων μας, οἱ ὁποῖοι ἐφαίνοντο ἀσχολούμενοι εἰς το ν' ἀρπάξουν ἀπὸ τα χεῖλη των ωραίων στενοχωρουμένων τὰς περιφόβους προσευχὰς, τὰς ὁποίας ἀπηύθυναν πρὸς τον ουρανόν. Μερικοὶ ἐκ των κυρίων μας εἶχαν καταβῆ διὰ να καπνίσουν ἤσυχα· και η ἐπίλοιπος συντροφία δὲν ἐναντιώθηκε, ὅταν η ξενοδόχος ἐπρότεινε την συνετὴν ιδέαν να μας παραχωρήσῃ ἓν δωμάτιον, το ὁποῖον εἶχε παραθυρόφυλλα και παραπετάσματα. Μόλις εἰσήλαμεν ἐκεῖ, ὅτε η Καρολίνα κατεγίνετο να σχηματίσῃ κύκλον ἀπὸ Καρέκλας και ἀφού η συντροφία κατὰ παράκλησίν της ἐκάθησεν, ἐπρότεινε ἓνα παιγνίδι.

Εἶδα πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζοντες ἀπὸ το παιγνίδι κανένα σημαντικὸ φιλὶ ἐτοίμαζαν πρὸς τούτο τα χεῖλη των και ἐλύγιζαν. – Θα παίξωμεν το μέτρημα, εἶπε. Προσέχετε λοιπόν. Εγὼ θα γυρίζω γύρω γύρω ἀπὸ τα δεξιά πρὸς τα ἀριστερά, και ἐτσι θα μετράτε και σεις γύρω γύρω, καθένας τον ἀριθμὸν που του πέφτει, και αὐτὸ πρέπει να γείνη σαν ἀστραπή, και ὁποῖος ἀργήσῃ ἢ κάμῃ λάθος, θα φάῃ ἓνα μπατσο και οὕτω καθεξῆς, ὡς το χίλια. – Ἦτο θελκτικόν να το βλέπῃ κανεῖς. Εγύριζε γύρω γύρω με τον βραχίονα ἐκτεταμένον. Ἐνα, ἀρχισεν ὁ πρώτος, δύο ὁ δεύτερος, τρία ὁ ἀκόλουθος και οὕτω καθεξῆς. Τότε ἀρχισε να γυρίξῃ γλιγορώτερα, και ὀλονέν γλιγορώτερα· ἐλάθευσε ἓνας, πατσο! ἓνα ράπισμα, και ἐπάνω στα γέλια λαθεύει και ὁ ἀκόλουθος, ἄλλο πατσο! και ὀλονέν γλιγορώτερα. Εγὼ αὐτὸς ἔλαβα δύο ραπίσματα, και με ἐγκάρδιαν εὐχαρίστησιν παρετήρησα ὅτι ἦσαν ἰσχυρότερα παρ' ὅσον ἐσυνήθιζε να τα δίδῃ εἰς τους ἄλλους. Γενικὸ γέλιο και θόρυβος ἐτελείωσε το παιγνίδι, πρὶν μετρηθῆ ἀκόμη το χίλια. Οἱ πλέον σχετικοὶ ἐτράβηξαν ὁ ἓνας τον ἄλλον κατὰ μέρος, η καταιγὶς ἐπέρασε, ἐγὼ δε ἀκολούθησα την Καρολίαν εἰς την αἴθουσαν. Κατὰ την πορείαν μου εἶπε: τα ραπίσματα τους ἔκαμαν να λησμονήσουν την κακοκαιρίαν και τα πάντα! – Δὲν ἠδυνήθην να της ἀποκριθῶ τίποτε. – Ἦμουν ἐπρόσθεσε, μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον δειλάς, και ἐνὸς ὑποκρινόμενον την θαρραλέαν, διὰ να ἐνθαρρύνω τὰς ἄλλας, ἐγένεθα θαρραλέα. – Ἐπήγαμεν εἰς το παράθυρον. Ἐβροντούσε πέρα μακρὰν, και λαμπρὰ βροχὴ ἐπίπτε θορυβωδῶς ἐπάνω εἰς την γην, και η πλέον τερπνὴ εὐωδία με ὅλο το μέστωμα θερμῆς ἀτμοσφαιρας ἀνέβαινε ἐὼς ἐμάς. Ἡ Καρολίνα ἐστέκετο στηριγμένη εἰς τον ἀγκῶνα της· το βλέμμα της διεπέρα την

χώραν, έβλεπε προς τον ουρανό και προς εμέ, είδα τα μάτια της γεμάτα από δάκρυα, έβαλε το χέρι της επάνω στο δικό μου και είπε: Κλοποτόκ! Εθυμήθηκα παρευθής την λαμπράν ωδήν που είχεν εις τον νουν της, και εβυθίσθην εις τον χείμαρρον των αισθημάτων, τον οποίον διά του συνθήματος τούτου εξέχυσεν επάνω μου. Δεν εβάσταξα, έσκυψα στο χέρι της και το εφίλησα με γλυκύτατα δάκρυα, και εκύτταξα πάλιν εις τα μάτια της. – Θαυμαστέ ποιητή! να έβλεπες την αποθέωσίν του εις τούτο το βλέμμα, και εγώ είθε ποτέ πλέον να μη ακούσω προφερούμενον το τοςάκις βεβηλωθέν όνομά σου!

19 Ιουνίου,

Πού άφησα τελευταία την διαταγήν μου δεν εξεύρω πλέον· τούτο όμως ηξεύρω, ότι ήσαν δύο ώραι μετά τα μεσάνυχτα όταν επλάγιασα, και ότι, αν ηδυνάμην να σου ομιλήσω αντί να σου γράψω, θα σε εκράτουν ίσως ως το πρωί.

Τι έγινε κατά την εκ του χορού επάνοδόν μας, δεν διηγήθηκα ακόμη· και σήμερα όμως δεν έχω προς τούτο διάθεσιν.

Ήτον η λαμπροτάτη ανατολή του ηλίου! Τα στενάζοντα δένδρα του δάσους, και οι δροσισμένοι αγροί πέριξ! Αι συντρόφισσαί μας εκουτούλιζαν και απεκοιμήθησαν. Εκείνη δε με ηρώτησε μήπως ήθελα ν' ακολουθήσω το παράδειγμά των, και ως προς αυτήν να μη ανησυχώ. – Εφ' όσον βλέπω αυτά τα μάτια ανοικτά, είπα, προσβλέπων αυτήν δυνατά, δεν υπάρχει βέβαια φόβος να κλείσουν τα δικά μου. – Εβαστάξαμεν και οι δύο έως εις την θύραν της, ότε η υπηρέτρια ήσυχα ήσυχα της ξάνοιξε, και ερωτηθείσα εβεβαίωσεν ότι ο πατήρ και τα μικρά είναι καλά, και ότι όλοι ακόμη εκοιμώντο. Τότε την εγκατέλειψα, παρακαλέσας αυτήν να δυνηθώ να την ιδω την αυτήν ημέραν· μου το υπεσχέθη, και επήγα, και από τότε ο ήλιος, η σελήνη και οι αστέρες ας οικονομούνται όπως θέλουν· εγώ δεν εξεύρω πλέον ποτέ είναι ημέρα και ποτέ νύχτα, και ο κόσμος όλος είναι ως να μη υπάρχει περί εμέ.

21 Ιουνίου.

Ζω τόσον ευτυχείς ημέρας, οποίας ο Θεός φυλάττει διά τους αγίους του· και ας μου τύχη ό,τι θέλει, δεν θα δυνηθώ να είπω ότι δεν εχάρηκα τας ηδονάς, τας αγνοτάτας ηδονάς της ζωής. – Γνωρίζεις το Βαλάμι μου· εκεί είμαι εντελώς αποκαταστημένος· εκείθεν μισή μόνον ώρα έχω έως της Καρολίνας· εκεί αισθάνομαι τον εαυτόν μου και κάθε ευτυχίαν, που επιτρέπεται εις τον άνθρωπον.

Ηδυνάμην ποτέ να φαντασθώ, όταν εδιάλεξα το Βαλάμι ως τέρμα των περιπάτων μου, ότι έκειτο τόσω πλησίον προς τον ουρανό! Πόσας φορές κατά τας εκτενεστερας περιουδίας μου έβλεπα οτέ μεν από το όρος, οτέ δε από την πεδιάδα πέραν του ποταμού, την έπαυλιν, η οποία τώρα εγκλείει όλους τους πόθους μου.

Φίλτατε Γουλιέλμε, πολλά εσκέφθην περί της επιθυμίας του ανθρώπου, να επεκτείνεται, να κάμνη νέας ανακαλύψεις, να περιπλανάται· και έπειτα πάλιν περί της εξωτερικής τάσεως, εκουσίως να περιορίζεται, να φέρεται εις την τροχίαν της συνηθείας, και να μη φροντίζη μήτε διά τα δεξιόθεν, μήτε διά τα αριστερόθεν.

Είναι θαυμαστόν· καθώς ήλθα εδώ, και εκ του λόφου παρετήρουν την ωραίαν κοιλάδα, πώς το παν γύρω με προσείλκυνεν. – Εκεί το μικρόν δάσος. – Αχ, να ηδύνασο ν' αναμιχθής με τας σκιάς του! – Εκεί του βουνού η κορυφή! – Αχ, να ηδύνασο εκείθεν να επιβλέπης τα εκτεταμένα περίχωρα! – Οι μεταξύ των συνδεδεμένοι λόφοι και αι προσφιλείς κοιλάδες; – Ω να εχανόμην εις αυτάς! – Έσπευδα εκεί, και επανηρχόμην, και δεν εύρισκα ό,τι ήλπιζα. Ω, συμβαίνει με την απόστασιν ό,τι και με το μέλλον! Μέγα τι αμυδρόν σύνολον υπάρχει προ της ψυχής μας το αίσθημά μας αφανίζεται καθώς μέσα σ' αυτό και ο οφθαλμός μας, και ποθούμεν, αλλοίμονον, να παραδώσωμεν όλην την ύπαρξίν μας διά να χορτάσωμεν την ηδονήν ενός μόνου, μεγάλου λαμπρού αισθήματος – και όταν σπεύδωμεν εκεί, όταν το εκεί γίνεται εδώ και τότε όλα είναι όπως και πριν, ξαναευρισκόμεθα εις την πτωχείαν μας, εις τα στενά μας όρια, και η ψυχή μας ποθεί μίαν ηδονήν που της εξέφυγε.

Τοιουτοτρόπως ο πλέον ανήσυχος περιπλανώμενος άνθρωπος ποθεί τέλος πάλιν την πατρίδα του, και ευρίσκει εις την καλύβην του, εις την αγκάλην της συζύγου του, εις τον κύκλον των τέκνων του, εις τους κόπους προς συντήρησίν των την ηδονήν εκείνην που μάτην εζήτει μακράν εις τον ευρύχωρον κόσμον.

Όταν το πρωί με την ανατολήν του ηλίου πηγαίνω έξω εις το Βαλάμι μου, και εκεί εις τον κήπον του ξενοδοχείου εγώ ο ίδιος μαζεύω τα μπιζέλια μου, κάθωμαι, τα καθαρίζω και εν τω μεταξύ αναγινώσκω τον Όμηρόν μου· όταν εις το μικρόν μαγειρείο διαλέγω έν αγγείον, παίρνω βούτυρον, βάνω τα μπιζέλια μου στη φωτιά, τα σκεπάζω και κάθωμαι πλησίον για να τ' ανακατώνω κάποτε, τότε αισθάνομαι ζωηρά το πώς οι υπερήφανοι μνηστήρες της Πηνελόπης, έσφαζαν, έκοπταν και έψηναν βόδια και χοίρους. Τίποτε δεν με γεμίζει με τόσο σιγαλόν αληθινόν αίσθημα, όπως κείνοι οι χαρακτήρες του πατριαρχικού βίου, τους οποίους εγώ, δόξα τω θεώ δύναμαι δίχως επίδειξιν, να συνυφάνω με τον βίον μου.

Πόσον ευχαριστούμαι που δύναται η καρδιά μου να αισθάνεται την απλήν αθώαν ηδονήν του ανθρώπου εκείνου που φέρει στο τραπέζι του το λάχανον, το οποίον αυτός ο ίδιος εκαλλιέργησε, και που τώρα όχι μόνον λάχανον, αλλά και όλας τας καλές ημέρας, τόμορφο πρωί που το εφύτευε, τις γλυκές βραδυές που το επότιζε και που εχαίρετο βλέπων προαγομένην την βλάστησιν, όλ' αυτά τα ξανααπολαύει σε μια στιγμή.

29 Ιουνίου.

Προχθές ήλθεν ο ιατρός από την πόλιν εδώ έξω προς τον έπαρχον και με ήυρε χάμω ανάμεσα στα παιδιά της Καρολίνας, ενώ μερικά εσκάλωναν επάνω μου, άλλα με επείραζαν, και εγώ τα εγαργάλιζα, και μαζί μ' αυτά έκαμνα μεγάλον θόρυβον. Ο ιατρός, που είναι λίαν δογματικόν νευρόσπαστον, που ενώ ομιλεί διορθώνει τα μανικέτια του και απαύστως επιδεικνύει το στήθος του υποκαμίσου του, ήυρε τούτο ανάξιον φρονίμου ανθρώπου· το κατάλαβα από τα πειράγματά του. Αλλά δεν εταράχθηκα διόλου· τον άφησα να πραγματεύεται σπουδαία πράγματα, και εξανάκτισα τα χάρτινα σπιτάκια των παιδιών που είχαν χαλάσει. Μόλις επέστρεψεν εις την πόλιν και παρεπονείτο λέγων ότι τα παιδιά του επάρχου είναι ήδη αρκετά ανάγωγα και ότι ο Βέρθερος τα χαλάει τώρα όλως διόλου.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.